

Verbeteren mondzorg kinderen

Alle **inspiratie** in één document.

Het tandartsbezoek door kinderen verschilt erg per leeftijdsgroep. Zo is in 2021 voor slechts 43,4% van de 2- en 3-jarigen een periodieke controle bij de tandarts gedeclareerd. Bij jeugd van 4-17 jaar lag dit percentage flink hoger (zo'n 85% bij kinderen van 4-17 jaar in 2021). Maar dat betekent nog steeds dat zo'n 15% van alle kinderen in Nederland in deze leeftijdsgroep in dat jaar niet naar de tandarts is geweest^[1].

Cijfers

Op [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) staan gegevens over het tandartsbezoek van kinderen per gemeente (Bron= Vektisgegevens). Ga naar de tegel 'gezondheid' om de cijfers te vinden. Selecteer de gemeente en scroll naar het onderdeel 'Gedrag & vaardigheden'.

Doel

Dit document is bedoeld voor de pilotgemeenten die zich willen laten inspireren door bestaande mogelijkheden. We hebben op basis van een online verkenning vier soorten voorbeelden gevonden: algemene initiatieven vanuit de gemeente, initiatieven die zich richten op samenwerking met basisscholen, initiatieven waarbij de Jeugdgezondheidszorg/GGD betrokken is en initiatieven in samenwerking met de zorgverzekeraar.

Algemene initiatieven vanuit gemeente

In Arnhem heeft de gemeente een lokaal preventieplan mondzorg voor kinderen opgesteld. Dat plan bevat de volgende acties:

1. Een oproep van de gemeente per brief voor ouders wiens kinderen 1 jaar worden, met daarin informatie over het belang van goede mondzorg en een oproep voor controle;
2. Actieve voorlichting op consultatiebureaus inclusief een oproep voor controle en een gesprek over mondzorg en het belang van controle;
3. De gemeente fungeert als aanjager van een haal en breng service vanuit basisscholen, zodat dit door tandartsen vanuit de Arnhemse scholen kan worden aangeboden voor ouders en kinderen die dit willen. Voor de gemeente, ouders en scholen is deze service kosteloos^[2];
4. De sociale wijkteams informeren ouders over het belang van goede mondzorg en stimuleren actief tandartscontrole voor kinderen.

Samenwerking met scholen

Scholen kunnen voor gemeenten een belangrijke samenwerkingspartner zijn om kinderen (en hun ouders) die niet naar de tandarts gaan, te bereiken. Bijvoorbeeld door te stimuleren dat er op school voorlichting wordt gegeven aan kinderen (en liefst ook hun ouders) over het belang van goede mondzorg en de periodieke controle bij de tandarts. Voorbeelden waar gemeenten gebruik van zouden kunnen maken zijn de initiatieven "De Poetsbus", "Trammelant in Tandenland" en "Hou je mond gezond." Het betreft preventieve voorlichting die het belang van tandartsbezoek benadrukt en de eigen invloed (en die van de ouders) op de mondgezondheid benadrukt. [Lees hier meer over op de volgende pagina.](#)

Samenwerking met Jeugdgezondheidszorg/GGD

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de organisatie van de jeugdgezondheidszorg. Zij wijzen de uitvoering hiervan vaak toe aan de GGD'en. De jeugdgezondheidszorg (de JGZ) is er voor alle kinderen, jongeren en hun (aanstaande) ouders/opvoeders. Zij kunnen bij de JGZ terecht voor (gratis) advies, voorlichting en ondersteuning bij gezond opgroeien en opvoeden. Ook geeft de JGZ vaccinaties en volgen ze de ontwikkeling van kinderen van -9 maanden (al tijdens de zwangerschap) tot de leeftijd van 18 jaar.

[Bekijk de voorbeelden op pagina 4.](#)

Samenwerking met zorgverzekeraar

Zorgverzekeraars kunnen zien welke kinderen geen tandheelkundige zorg consumeren. De tandarts ziet die groep niet. DSW heeft ooit een proef gedaan in Schiedam.^[3] Daardoor meldde zich 42 procent van de kinderen in hun bestand bij de tandarts. VGZ heeft ook ervaring met het versturen van een dergelijke brief, net als CZ die dat ooit in Heerlen heeft gedaan.^[4] Gemeenten kunnen dus aan hun zorgverzekeraar vragen dit te doen en in deze brief ook informatie over de gemeentepolis (voor de ouders) laten opnemen.

Voorbeelden

samenwerking met scholen (1)

"De Poetsbus", "Trammelant in Tandenland" en "Hou je mond gezond" zijn voorbeelden van preventieve voorlichting waarin het belang van tandartsbezoek wordt benadrukt en die ingaan op de eigen invloed op de mondgezondheid. Dergelijke voorlichting leidt tot meer kennis, maar niet altijd direct tot een betere mondgezondheid bij kinderen. Hiervoor is vaak meer nodig, waaronder het betrekken van ouders. Deskundigen benadrukken in dit verband ook dat het geven van goede voorlichting aan ouders niet te onderschatten specifieke vaardigheden vergt. Het gaat onder meer om het gebruik van goede gesprekstechnieken, het kunnen inschatten of de boodschap overkomt, het kunnen motiveren en stimuleren van ouders en kind en het kunnen opbrengen om de boodschap vriendelijk maar beslist regelmatig te herhalen ('motivational communication') [5]

De Poetsbus

1

De Poetsbus is een omgebouwde Amerikaanse schoolbus, die dienstdoet als mobiele mondhygiënistenpraktijk en basisscholen bezoekt. Allereerst krijgen de kinderen een klassikale voorlichting over de goede verzorging van hun tanden. Zodra de zorgbehoefte van het kind in de Poetsbus is vastgesteld, wordt een op maat afgestemde preventieve voorlichting en poetsinstructie aangeboden. Op de Poetsbus zijn mondhygiënisten werkzaam die zich richten op het voorkomen van problemen. De school ontvangt na afloop een rapportage over de voortgang van de kindergebitten. De Poetsbus is geen vervanging voor de tandarts, maar een toevoeging aan preventie. Momenteel is de Poetsbus voornamelijk actief in Noord-Holland, in verband met de reistijd (hun standplaats is Alkmaar). Op verzoek van de gemeente Rheden bezoeken ze in 2024 ook 2 scholen in Gelderland. Het is dus ook voor gemeenten buiten Noord-Holland mogelijk om, in samenwerking scholen, de Poetsbus op bezoek te laten komen. Voor scholen zijn er geen kosten verbonden aan het inzetten van de Poetsbus. Als een kind de Poetsbus bezoekt, krijgt de Poetsbus hier een vergoeding voor vanuit de zorgverzekering (hier zijn afspraken over gemaakt). De kosten vallen onder de basisverzekering en gaan niet van het eigen risico af, net zoals een bezoek aan de tandarts tot 18 jaar.

Hou je mond gezond

2

"Hou je mond gezond" is gratis onderwijsmateriaal van het Ivoren Kruis. Leerlingen op de basisschool leren hiermee over de mond en het gebit, tandenpoetsen, gaatjes, tanderosie, eet- en drinkmomenten, het belang van tandartsbezoek en zij worden bewust gemaakt van de eigen invloed op de (mond)gezondheid. Leerkrachten kunnen de lesmaterialen vinden op de site www.houjemondgezond.nl. Ze kunnen de les zelf verzorgen of een mondverzorger uitnodigen die bereid is deze les te verzorgen.

Trammelant in Tandenland

3

"Trammelant in Tandenland" is een lespakket over tandenpoetsen, tandartsbezoek en eet- en drinkmomenten gericht op leerlingen van groep 1 t/m 4 én hun ouders. Kinderen in deze leeftijdsgroep zijn nog erg afhankelijk van hun ouders. Ouders maken immers de afspraak met de tandarts, maar leren ook de gewoonte aan om tanden te poetsen, herinneren hun kinderen eraan, moeten de gebitten napoetsen en stellen snoep- en frisdrankregels op. Daarom spelen ook de ouders een belangrijke rol in Trammelant in Tandenland. De materialen ondersteunen de kinderen en ouders bij het aanleren van goede mondgezondheidsgewoontes. Het materiaal is te bestellen bij: <https://www.kenmerkeducatief.nl/lesprogramma/trammelant>

Rol brugfunctionaris op scholen

4

Het aandacht besteden aan goede mondzorg voor kinderen, tandartsbezoek en een goede zorgverzekering, zou goed kunnen passen bij het takenpakket van een brugfunctionaris op een basisschool. Steeds meer basisscholen, vooral in aandachtswijken, hebben zo'n functie op school, mede doordat scholen hiervoor landelijke subsidie konden aanvragen bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Een brugfunctionaris signaleert, reageert en biedt laagdrempelige ondersteuning of leidt ouders toe naar oplossingen en andere partners, professionals en instanties in de omgeving. Hij of zij is geen zorgverlener, maar weet wel precies waar de juiste hulp en ondersteuning te vinden is voor ouders. Er zijn vooral brugfunctionarissen werkzaam op scholen waar relatief veel ouders ook behoefte hebben aan extra ondersteuning. Zij hebben veel contacten met ouders en organiseren vaak ook groepsvoorlichtingen. Welke basisscholen een subsidie voor een brugfunctionaris hebben gekregen is te zien op: www.dus-i.nl/subsidies [6].

Brugfunctionarissen zouden bijvoorbeeld via groepsvoorlichtingen aan ouders informatie kunnen geven over het belang van goede mondzorg, informatie bieden over de gratis mondzorg voor kinderen in de basisverzekering en informatie bieden over het belang van een tandartsverzekering (bijvoorbeeld via de Gemeentepolis) voor ouders. Hierbij kunnen ze ouders ook wijzen op leuke apps die kinderen ondersteunen bij het tandenpoetsen. [7].

Voorbeelden

samenwerking met scholen (2)

5

Schooltandartsen

De KNMT vindt een landelijke invoering van de schooltandarts niet wenselijk en efficiënt. Gezien het tekort aan mondzorgverleners is uitbreiding van het aantal schooltandartsen bovendien weinig realistisch. De KNMT pleit er daarom voor de schooltandarts te beperken tot specifieke groepen leerlingen waar de opkomst bij de tandarts laag is en andere maatregelen bewezen niet werken, zoals in bepaalde aandachtswijken. In praktijk zie je dat vooral in de grote steden in dergelijke aandachtswijken al sprake is van een schooltandarts. Lees hierna het voorbeeld van Jeugdtandverzorging in Amsterdam.

Voorbeeld Jeugdtandverzorging Amsterdam

Zo richt Jeugdtandverzorging in Amsterdam bijvoorbeeld tandartskamers in binnen scholen. De Jeugdtandverzorging Amsterdam werkt zowel vanuit vaste praktijken als op school (PO). Hun vier vaste praktijken zijn verdeeld over de stad en 19 mobiele tandartsen werken met hun mobiele praktijken op 150 scholen in de stad.

De randvoorwaarden voor het inzetten van een schooltandarts zijn volgens Jeugdtandverzorging Amsterdam:

- Het vaststellen van de doelgroep en onderzoeken waar deze te vinden is. Met gegevens van Vektis is te zien waar de kinderen wonen, die wel verzekerd zijn, maar geen tandartsbezoek hadden.
- Goede samenwerking en vaste afspraken met de scholen
- Bepalen hoe de zorg geleverd kan worden op een school. Er moet ruimte zijn voor een bus/portocabin bij school of voor een mobiele setting in de school.
- Tandartsen en hulppersoneel met affiniteit voor behandelen van kinderen en begrip voor de problematiek van de doelgroep.
- Zorgen dat er continuïteit van zorg is, waar de kinderen naar toe kunnen gaan als de tandarts niet op school is.

De financiering loopt als volgt: bij Jeugdtandverzorging Amsterdam wordt de financiering van de organisatie grotendeels door de tandartsen zelf gedaan. De tandheelkundige verrichtingen van verzekerden worden volgens de normale tandartstarieven vergoed door de zorgverzekeraars. Verder krijgt Jeugdtandverzorging een belangrijke toeslag van de zorgverzekeraars voor de kosten van het brengen van de zorg en een klein percentage extra over de tandartstarieven omdat ze een patiëntengroep behandelen die meer tijd vergt. Jaarlijks overleggen zij hun begroting aan de zorgverzekeraars en wordt opnieuw bekeken of deze bijdragen worden verstrekt en wordt de hoogte ervan opnieuw vastgesteld. Van de gemeente Amsterdam ontvangen ze geen bijdrage.

Zorgverzekeraars kunnen dus aan jeugdtandartsen subsidies/toeslagen verlenen voor de 'schooltandarts' onder specifieke voorwaarden, die ieder jaar opnieuw worden bepaald. Er is dus geen structurele financiering voor schooltandartsen. Wil je als gemeente de schooltandarts in bepaalde wijken proberen te introduceren, kijk dan of er in jouw regio ook een organisatie is die gespecialiseerd is in mondzorg voor jongeren en die wellicht al een dergelijk initiatief heeft. Welke organisaties dit zijn, kun je nazoeken op de site van de Nederlandse Vereniging Instellingen Jeugdtandzorg (<http://nvij.nl/>).

Voorbeelden

samenwerking met Jeugdgezondheidszorg/GGD

1

GigaGaaf: Samenwerking tussen CJG, GGD en Stichting Jeugd tandzorg

In Den Haag ging GigaGaaf! in 2015 van start. De opzet is als volgt: aan de ouders wordt gevraagd of ze met hun kindje al naar de eigen tandarts gaan. Is dat niet het geval, dan wordt gevraagd om dat alsnog te doen of er wordt gevraagd of Jeugd Tandzorg West (JTW) contact met hen kan opnemen voor een eerste afspraak. Kan of wil de eigen tandarts het kind toch niet zien, dan wordt er alsnog op aangedrongen naar JTW te gaan. Bij een volgend bezoek aan het consultatiebureau wordt gecheckt of ouder en kind inderdaad al bij een mondzorgpraktijk zijn geweest. Door deze samenwerking tussen Centrum Jeugd en Gezin (CJG) Den Haag, GGD Haaglanden en Stichting Jeugd tandzorg West gaan in Den Haag in een aantal wijken zes keer meer kinderen (0-4 jaar) naar de tandarts[8]. Ook in andere regio's is een dergelijke aanpak gevolgd, zie [dit artikel](#).

Kijk of er in jouw regio ook een organisatie is die gespecialiseerd is in mondzorg voor jongeren. Dit kun je nazoeken op de site van de Nederlandse Vereniging Instellingen Jeugd tandzorg (<http://nvij.nl/>).

2

Gezonde Peutermonden: samenwerking met consultatiebureau

De 'Gezonde Peutermonden' is een vrij nieuwe interventie die inmiddels bij een aantal consultatiebureaus in Nederland is uitgetest. Hiervoor stelt een consultatiebureau een mondzorgcoach aan. De interventie start bij het consultatiebureau zodra het eerste tandje doorkomt, meestal tussen 6 en 12 maanden, en begeleidt kinderen tot 48 maanden oud. Het programma wordt uitgevoerd door getrainde mondzorgcoaches, meestal mondhygiënist, en focust op het aanleren van gezonde mondgewoonten aan zowel ouders als kinderen vanaf een jonge leeftijd. Hierbij krijgen kinderen in de Gezonde Peutermonden groep tijdens de standaard bezoeken aan het consultatiebureau ook een consult bij de mondzorgcoach.

Gezonde Peutermonden werd in samenwerking met de GGD, gemeenten en lokale tandartspraktijken op 9 consultatiebureaus in het midden en zuiden van het land geïmplementeerd bij wijze van proef.

Hierbij is een groep van 400 kinderen door onderzoek gevolgd, waarbij de ene helft de Gezonde Peutermonden-aanpak kreeg en de andere helft als controlegroep diende. Uit de resultaten van het onderzoek bleek dat kinderen uit de Gezonde Peutermonden-groep minder gaatjes hadden dan de controlegroep. Op 4-jarige leeftijd hadden zij 25 procent minder kans op (beginnende) cariës en 30 procent minder kans op dentinecariës. Als kinderen in de interventiegroep toch cariës kregen, waren er aanzienlijk minder tandoppervlakken aangedaan voor zowel beginnende cariës als dentinecariës.

Ook werden kinderen in de interventiegroep vaker gepoetst, werd er vaker fluoridetandpasta gebruikt en gaven ouders aan beter te kunnen anticiperen op barrières die zij ervaren bij het tandenpoetsen van hun peuter. Uit dit onderzoek kan worden geconcludeerd dat preventie vanaf het doorbreken van het eerste tandje werkt. Zeker als dit op de juiste plekken wordt ingezet, zoals in risicowijken met een grote groep bewoners met een lage SES. Dat het consultatiebureau hierbij wordt ingezet, is effectief want bijna alle ouders gaan hier met hun kindje naartoe.

Het voornemen van VWS is om per _____ een betaaltitel te hebben voor de mondhygiënist om op het consultatiebureau te kunnen werken. De consulten van de mondhygiënist kunnen dan bij de zorgverzekeraars gedeclareerd worden. Je kunt als gemeente contact opnemen met je consultatiebureau om te kijken of ze van deze mogelijkheid op de hoogte zijn en of ze deze interventie willen gaan opzetten. Zie voor meer informatie: <https://husite.nl/gezonde-peutermonden/actueel/>

3

Praktijkaart tandarts-jeugdarts

Met deze [praktijkaart](#) beogen de beroepsvereniging voor tandartsen (KNMT) en de vereniging van jeugdartsen AJN een handreiking te bieden om lokaal in gesprek te komen over elkaars werkwijzen, de (on)wenselijkheden en elkaars (on)mogelijkheden in de samenwerking. Met de praktijkkaart kan het makkelijker worden om contact met elkaar te maken en de lijntjes tussen tandartsen en jeugdartsen korter te maken.[9]

4

Voorbeelden van de rol van de GGD

Er zijn meerdere GGD's die bezig zijn met het thema mondzorg voor kinderen. Sommigen hebben vooral voorlichtingsmateriaal op hun site staan voor professionals en ouders. Zie bijvoorbeeld: www.ggdfevland.nl [10] en www.ggdhaaglanden.nl [11].

Hecht (GGD Hollands Midden) organiseert ook twee keer per jaar het Regionaal Overleg Jeugd tandzorg. Doel van dit overleg is om samen de mondgezondheid van de jongeren te verbeteren. Deelnemers aan dit overleg zijn:

- Hecht GGD Hollands Midden (Jeugdgezondheidszorg 0-19-jarigen);
- de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering van Tandheelkunde (KNMT);
- de Nederlandse Vereniging van Mondhygiënist (NVM);
- een zorginkoper van zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid.

Verwijzingen

- [1] Bron: <https://www.staatvandemondzorg.nl/vraag-naar-mondzorg/tandartsbezoek/>
- [2] De haal- en brengservice wordt vergoed door de zorgverzekeraar op basis van een jaarlijks door de NZa vastgesteld tarief.
- [3] <https://archief.wos.nl/nieuwsarchief/bericht/20190907-dsw-stuurt-brief-ga-met-kinderen-naar-de-tandarts>
- [4] <https://www.medischondernemen.nl/artikel/heerlense-kinderen-krijgen-brief-over-tandartsbezoek>
- [5] Van Dam, B.A.F.M., Bruers, J.J.M., Monshouwer, M. (2011). Zorg om de mondzorg van jonge kinderen. Inventarisatie van initiatieven en interventies ter verbetering van de mondgezondheid van kinderen met een melkgebit. NMT, Onderzoek & Informatievoorziening, Nieuwegein.
- [6] <https://www.dus-i.nl/subsidies/brugfunctionaris/documenten/publicaties/2024/05/24/toegekende-aanvragen-2024-brugfunctionaris>
- [7] Deze apps zijn te vinden op: <https://www.allesoverhetgebit.nl/nieuws/kinderen-leren-tandenpoetsen-met-een-app-0>
- [8] <https://www.cjgdenhaag.nl/nieuws/zes-keer-meer-kinderen-naar-tandarts-dankzij-samenwerking/#:~:text=Dankzij%20een%20succesvolle%20samenwerking%20tussen,op%20de%20rest%20van%20Nederland>
- [9] <https://knmt.nl/nieuws/praktijkaart-tandarts-jeugdarts-gebruik-jij-hem-al>
- [10] <https://www.ggdflvland.nl/professional/scholen-en-kinderopvang/mondzorg-0-4-jaar/>
- [11] <https://www.ggdhaaglanden.nl/inwoner/inwoners/gezond-leven/mondgezondheid/mondgezondheid-5-tot-12-jaar/#:~:text=Poets%20%20keer%20per%20dag,zachte%20haren%20en%20junior%20tandpasta>